

11. Humoristische Quartette: a) Die Feinschmecker; b) Die vier Patienten von Walker.; Dr. Machold, Dr. Hirschberger, Geißlinger und Bromersberger.
12. «Im weißen Rößl» großes Stimmungs-Potpourri von Benatzky;
13. Schlußmarsch.

Додаток Б

Приклад концертної програми в межах Adventsingens:
Liederkrantz Niederlauterbach (Лідеркранц Нідерлаутербакх)

«Advent is a Leuchtn» – Liederkrantz Niederlauterbach
Begrüßung – Hr. Pfarrer Thomas Schießl
«So könnte es Weihnachten werden» von Kurt Mikula – Kinderchor
«Deutscher Tanz von 1800» – Hausmusik Schleibinger
«Marien-Advent» von Max Eham – Kirchenchor Gebrontshausen Bruchpiloten
«Lesung» – Hr. Pfarrer Thomas Schießl
«Auf, ihr Hirtenleut» – Liederkrantz Niederlauterbach
«The Rose» – Querflöten und Klavier
«Let my light shine bright» – Projektchor Niederlauterbach
«Weihnachts-Boarischer» – Hausmusik Schleibinger
«Lesung» – Hr. Pfarrer Thomas Schießl
«Herr deine Ankunft» Klaus Heizmann – Kirchenchor Gebrontshausen Bruchpiloten
«Christmas melody» – Projektchor Niederlauterbach
«Christmas Time» von Bryan Adams – Kinderchor
«In der Stille der Nacht» – Liederkrantz Niederlauterbach
«Schlussgedanken» – Hr. Pfarrer Thomas Schießl
«Macht hoch die Tür» – Gemeinsames Schlusslied

Надійшла до редакції 10.11.2023 р.

УДК 792.01

УНІВЕРСАЛІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ БОРИСА БЕРЕСТА У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МИСТЕЦТВА СЛОВА В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Кукуруза Надія Вікторівна – кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри сценічного мистецтва і хореографії,
Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника, Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3930-9422>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.678>
kukuruza.nv@gmail.com

Науково-практична діяльність Бориса Береста (1924–2001 рр.) привертає увагу, перш за все, працею «Мистецтво слова», написану в співавторстві з батьком, видатним мовознавцем Пантелеймоном Ковалевим. У ХХ – першій чверті ХХІ ст. посібник розглядаємо як єдиний в середовищі української діаспори, написаний з метою професіоналізації мистецтва слова (за аналогією – живого виразного слова, сценічної мови), мистецтва оратора (промовця) в середовищі діаспори. Б. Берест теоретично узагальнив і структурував практичний досвід із техніки й виразності мови, набутий протягом навчання в Вищій Театральній Школі м. Львова. Важлива ділянка діяльності Береста – упорядкування і видання словників із мовознавства за авторства батька.

Універсальність діяльності Б. Береста також розглядаємо в галузях театрознавства, кінознавства, мистецтвознавства, літературознавства, журналістики; як члена громадської організації НТШ в Америці, а також як сподвижника, організатора і благодійника в галузі розвитку гуманітарної науки, культурно-мистецьких проєктів українців діаспори.

Ключові слова: діаспора, мистецтво слова, театрознавство, кінознавство, мовознавство, літературознавство, журналістика, НТШ в Америці.

Постановка проблеми. Актуальність теми універсальності діяльності Б. Береста діаспори зумовлена, перш за все, відсутністю ґрунтовного дослідження і систематизації його активної діяльності в середовищі української діаспори протягом II пол. ХХ ст., пов'язану з галузями сценічного мистецтва, мовознавства, кінознавства, літератури, журналістики, з активною підтримкою культурно-мистецьких інституцій, проєктів, творчих особистостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темі професіоналізації мистецтва слова в діаспорі присвячений розділ колективної монографії «Мистецтво духовних вимірів української діаспори», в якому

проаналізовано сценічно-мовний чинник театральної діяльності найвідоміших митців діаспори з молоддю [24]. В дисертаційній праці мистецтвознавиці В. Прокоп'як охарактеризовано період діяльності Вищої Театральної Школи Львова, зокрема згадано викладання проф. А. Бендерським дисципліни «Мистецтво сценічної мови», лекційний курс якого було взято за основу в розділах з техніки й виразності мови у праці Ковалевих «Мистецтво слова» [34]. Специфіку функціонування жанру мелодекламації, як найдавнішого різновиду жанрів мистецтва слова, зокрема у творчості митців діаспори, проаналізовано в праці «Мелодекламація як музичний жанр: українська специфіка буття» [18].

Мета статті – систематизувати, універсалізм діяльності Б. Береста в контексті професіоналізації мистецтва слова, його внесок у розвиток і підтримку суміжних видів мистецтв у середовищі діаспори.

Виклад основного матеріалу дослідження. За дописом Енциклопедії української діаспори щодо біографічних даних і діяльності Б. Береста [20; 53], найперше беремо до уваги інформацію про його навчання в Вищій Театральній Школі при Львівському оперному театрі, де він здобув освіту під орудою режисера В. Блавацького (акторська майстерність) і А. Бендерського (мистецтво слова).

Про безпосередній зв'язок студента Б. Береста і проф. А. Бендерського можемо твердити завдяки передньому слову в посібнику «Мистецтво слова», оскільки там вказано, що при написанні використано «курс викладачів... проф. А. Бендерського в Львівській Театральній Студії» [23; 3]. Отже, для теоретичного викладу розділів книжки «Дихання і звук», «Голос», «Виразність мови», що подають етапи розвитку фонаційного дихання, голосу й дикції, Берест використовує збережений ним курс лекцій, за якими викладач А. Бендерський розвивав у студентів техніку сценічної мови, знайомив з методикою виконання різножанрових літературних і поетичних творів, ділився особистими практичними навичками як читець.

Слід також зазначити, що довший період, вже перебуваючи на американському континенті, Берест не полишав думки про написання ще одного посібника – про акторську майстерність. Таке видання мало б стати своєрідним протестом й одночасно допомогою щодо типізованих явищ в середовищі діаспори, де театральна творчість перетворилася головно на рутину, а любителі-аматори не мають морального права називати своє мистецтво українським національним: саме так аналізує становище українського театру в середовищі діаспори Борис Берест у статті-присвяті своєму Вчителю Блавацькому [7; 41–43].

Можемо також ствердити, що в авторському викладі «Майстерності актора» мало б бути подано теоретично-методичний матеріал щодо виховання актора В. Блавацьким, який був для Б. Береста взірцевим носієм «фаховості і глибокої теоретичної освіти в театральному мистецтві» і який ще на початку творчої діяльності усвідомлював «потребу переглядів як режисерських і акторських засобів, так суто і педагогічних чинників для виховання молодого покоління акторів» і до останнього свого дня не полишав мрії про створення української театральної школи в Америці [7; 41–43].

Про майбутню працю залишилося лише письмове оголошення: «Готується до друку нова книжка Бориса Береста «Майстерність актора». Практичний посібник для акторів, режисерів, декламаторів, драматургів, сценаристів, кінооператорів, членів театральних і фільмових груп та всіх, хто любить театр і кіно» [11; 127]. Анонс книжки вказує на те, що до неї мали ввійти розділи з праці «Мистецтво слова».

Театральна критика в контексті професіоналізації мистецтва слова. З часу навчання у Вищій Театральній Школі (Львів) та по приїзді Б. Берест на американський континент, не втрачає зв'язків з театром В. Блавацького, відвідуючи вистави театру і виступаючи рецензентом його постановок.

В якості театального критика він здійснює порівняльний аналіз вистав за драматургією Лесі Українки, які протягом десяти років діяльності колективу вважав перлинами репертуару відомого українського режисера (прем'єри яких відбулися на сцені Львівського оперного театру): «Йоганна, жінка Хусова», «На полі крові».

Б. Берест порівнює постановки, зазначаючи, що перші вистави цих творів у Львівській опері відбулися «на технічно бездоганно обладнаній сцені, з мальовничими і вишуканими декораціями, із звуковими і світловими ефектами» [1; 3]. Сценограф В. Клех відтворив скромне, виразне, але стилізоване й промовисте середовище вистави в Нью-Йорку в невеликій залі, з застарілою системою освітлення, але «ніщо не могло залишити того глибокого враження, що його мав глядач після вистав Українського Театру під кер. В. Блавацького» [1; 3].

Водночас Б. Берест, як теоретик-практик мистецтва слова, не оминає техніки сценічного мовлення акторів, зазначаючи, що Богданові Паздрію в ролі Хуси «Шкодить... дещо надмірний темп і невиразність дикції в перших сценах» [1; 3]. Відзначаючи гру актора В. Мельника (Публій), автор статті зазначає про невідповідність ролі його творчій індивідуальності, і разом із тим його «вражає недостатнє оволодіння актором правильністю і виразністю вимови» [1; 3].

Відзначаючи виставу В. Блавацького за новітньою драматургією Дж. Пристлі «Прийшов інспектор», Берест також наголошує на своєрідному стилі вистави: в мізансценах, жестах, міміці і слові, в «дбайливо виплечаних діалогах» [13; 3].

У рецензії на музичну комедію Р. Бенацького «Я і моя сестра» Берест, схвалюючи переклад тексту І. Чолганом, робить зауваження щодо сценічного мовлення акторів: «...прозовий текст ще вимагає дбайливого шліфування діалогів і наближення до норм української літературної мови» [5; 3]. Отже, як співавтор праці «Мистецтво слова», Берест, аналізуючи постановки В. Блавацького, звертає увагу на техніку сценічної мови акторів, на дотримання норм літературної вимови, застосовуючи при цьому фахову термінологію.

Кінознавство. Простежуючи дальшу діяльність Б. Береста, можемо стверджувати, що він поступово віддалився від театрального мистецтва, – натомість, ґрунтовно досліджує розвиток українського кіна (автор першої в діаспорі критичної монографії про фільми О. Довженка (1961 р.) та «Історії українського кіна» (1962 р.)) як у світовому контексті, так і теренах України в умовах тоталітарного радянського режиму.

У дописі «Майстри мистецтв України» він аналізує, репрезентований в Нью-Йорку, двочастинний однойменний радянський фільм з інсценізацією «Майської ночі» за М. Гоголем (російськомовний, з кількома українськими піснями), а також за участі відомих оперних співаків, хорів, хореографічних колективів як такий, що «позбавлений живої душі, національного колориту»..., що має «мало спільного із справжнім національним мистецтвом...». Б. Берест із болем зазначає, що доля національного мистецтва залежить від «твердості, стійкості і витривалості українських мистців за залізною завісою» [9; 2].

Ще один такий допис стосується екранізації опери «Запорожець за Дунаєм» за оперою С. Гулака-Артемовського, здійсненої Київською кіностудією (1953 р.). Для порівняння Берест наводить ще два приклади таких звукових фільмів: 30-ті рр. XX ст. (Київська кіностудія і фільм В. Авраменка на американському континенті) [6; 3]. Тут автор порушує ряд проблем і водночас ставить риторичне запитання, пов'язане з поспішністю передачі такої нової кіноверсії опери за кордон.

Аналізуючи фільм із російськомовними титрами, він стверджує, що це – прихований засіб для нейтралізації націоналістичних настроїв українського народу, що перебуває в тисках радянського тоталітаризму, це – запевнення влади, що українська національна культура і мистецтво розвиваються вільно, що найкращий спосіб радянської пропаганди для широких мас населення – повернення до етнографічно-побутового театру, який відволікатиме народ від «новітнього рабства», це внесення деструктиву в монолітність рядів українських емігрантів, урешті – це свідчення занепаду української кіноіндустрії.

Найголовніше в дописі Береста пов'язане з редагуванням кіносценарію, з драматургічною канвою тексту, здійснене М. Рильським: не стало дійових осіб – Прокопа і Старого Козака, що закликає запорожців до Молитви; Султан не проявляє великодушності до Карася й Одарки; зроблено купюри в діалогах Одарки і Карася, що його намагаються зробити борцем за соціальну несправедливість, а також вождем і натхненником запорожців; Андрій промовляє загальнообов'язкові слова про «поміч від єдинокровних братів»; викинуто патріотичну молитву козаків «Владико неба і землі!», натомість введено новотвір «Спасенний день, блаженний час» – і все це як свідчення «фарисейства і підлабузницької клоунади».

Як театрознавець і кінознавець, Б. Берест також наголошує про глибоку відмінність між створенням кінофільму і його сценічною версією: оскільки в мистецтві кіна акумулює в собі набагато більше засобів виразності, то фільм не слід втілювати засобами театрального мистецтва. Причиною, знову ж таки, він вважає несвободу митців у режимі тоталітаризму [6; 3-4].

Перша вагома праця Б. Береста в кінознавстві – критична монографія «Олександр Довженко» (за особистим накладом), де творчість мистця автор пов'язує з пізнанням самотності українського народу, з початком експерименту в кіно, його виходом на світову арену [11; 3-5]. Вітаючи з'яву цієї праці, мистецтвознавець, критик, художник діаспори В. Ласовський зазначає, що вперше здійснено намагання поставити постать Довженка «поцейбіч фронту нашого змагу з Москвою.., (праця – Н. К.) до деякої міри дає відсіч, в оцінці Довженка, тим... критиканам, які вже встигли „розтрошити“ Довженкову творчість, з легкої руки передати її москвинам» [26; 3].

Монументальна праця Б. Береста в ділянці кінознавства – «Історія українського кіна», де автор ставив за мету наочно відтворити і критично проаналізувати шляхи розвитку українського кіна на окремих етапах його існування, а також з максимальною об'єктивністю показати його творчі здобутки і мистецькі поразки, його національну самотність» [8; 6].

У книжці подано перший повний фільмографічний довідник, що охопив 65-річну історію українського кіна, всіх учасників знімальних процесів на теренах України й в еміграції. Один із

розділів книжки Берест присвятив відомим українцям в Голівуді [8; 208–211], які також активно підтримували українську громаду в Америці, беручи участь в суспільно-політичних, культурно-мистецьких заходах діаспори, зокрема, як актори-читці.

В. Ласовський вважає працю Береста «єдино правильною метою» щодо аналізу розвитку українського кінематографу з його успіхами й і творчими невдачами, адже віддати історію національного кінематографу в руки односторонньої радянській критиці – злочин. Натомість: «Берест вчить читача аналізувати вартості фільму, вчить дивитися на нього і аналізувати сприйняте. Такий навчальний курс критичного споглядання на кінообраз, його особливості тематичного, технічного і мистецького порядку, дуже придатний для наших неперебірчивих споживачів кінових і телевізійних видовищ, що здебільша, дякуючи безкритичності і невмінню відсіяти зерно від половини, знесулюють поступово, а там і вмертвлюють в собі відчуття гарного і доброго, мистецького і благородного» [25; 4].

Отже, науково-творчий доробок Бориса Береста мав велике значення для дальших, неупереджених досліджень в галузі українського кіно.

Берест – видавець, літературно-мовний редактор. Ще одна сторінка діяльності Б. Береста – допомога в упорядкуванні наукової спадщини батька – видатного мовознавця П. Коваліва. Завдячуючи статті українського мовознавця, педагога, перекладача і журналіста Д. Кислиці, написаній до 75-річного ювілею П. Коваліва, можемо детальніше визначити ділянку роботи, яку здійснював Б. Берест. Якщо дружина науковця п. Віра займалася передруком рукописів, то «син Борис допомагає в технічному оформленні книжок,... знаходить найвідповідніші (щодо якості роботи і приступності цін) друкарні... Техніка збуту книжки – це також діло... Бориса» [22; 3–4]. Берест також особисто приймає всі замовлення щодо видання праць батька. Він стає відповідальним редактором «Українського правопису» П. Ковалева (1976 р.). Таке видання було вкрай важливим для діаспори, адже з часу видання попереднього минуло тридцять років.

Аналізуючи працю, мовознавиця М. Овчаренко ставить за мету проінформувати читачів «у чому власне проявляється тенденція наблизити український правопис до російського» і здійснює такий порівняльний аналіз з правописами, офіційно виданими на теренах України [28; 2–3].

Друге видання праці за ред. Б. Береста планували виправити і доповнити; воно мало містити ряд уточнень і технічних вдосконалень, з описом нової української транскрипції Конгресовою бібліотекою у Вашингтоні, щоб книжку прийняли бібліотеки Америки й Канади, також для її замовлення бібліотеками, вищими навчальними закладами, школами українознавства і т. ін. [19; 4]. У передньому слові Берест наголошує, що завданням П. Ковалева «було не творити “мовну” революцію, а лише упорядкувати, уточнити, нормалізувати і модернізувати правопис 1929 р.», що «всі суттєві зміни правописних правил може робити тільки майбутня Всеукраїнська правописна комісія на вільній Батьківщині, а не окремі мовознавці, поодинокі педагоги чи звичайні практики пера», що «не можна спрощувати, змінювати чи відкидати всі надбання і закони розвитку правописних норм української мови» [4; 7–8].

Згодом Б. Берест – відповідальний секретар ще одного монументального видання: «Інститут Української Мови в США з метою упорядкування правописної практики та уніфікації правопису українських видань у діаспорі видає в трьох томах поширений і осучаснений „Правописний словник української мови”» (1200 ст. друку, 120 тис. слів) [29; 4]. Водночас виступає з доповідями. Як приклад – після виступу про «Проблеми українського правопису в діаспорі» в Літературному Мистецькому Клубі Нью-Йорка відбулася дискусія [31; 1].

1997 р. Б. Берест анонсує видання першого тому Словника з дотриманням норм «Правописного словника» Г. Голооскевича (Харків, 1928–1929 рр.), вважаючи, що сучасне українське видання правопису (1993 р.) й надалі перенасичене «явними русизмами», що Академія наук України з часу незалежності так і не ввійшла «в тісніший контакт із... численними українськими установами і організаціями в Америці, Канаді, Європі, Австралії... це привело до дальшого не впорядкування української правописної справи». Натомість повідомляє про введення в новітній словник «120 слів на літеру „и”», слів, що «віддзеркалюють українську міфологію, релігійну тематику, філософію»... «комп’ютерну тематику, тематику космічної і міжпланетної термінології», «усунені рідко вживані архаїзми й діалектизми» [3; 4].

2001 р. на шпальтах часопису «Свободи» бачимо оголошення: «З метою упорядкування правописної практики та уніфікації правопису українських видань у діаспорі *та в Україні...*» і повідомлення про вихід другого тому (1440 ст. друку, 125 тис. слів) [30; 26]. А отже це підтверджує спільну наукову працю мовознавців діаспори й України.

Діяльність Береста як літературно-мовного редактора також спостерігаємо в кварталнику «Бандура» видавництва Школи Кобзарського мистецтва в Нью-Йорку [32; 1], журналі «Патріархат» видавництва Управи Українського Патріархального Світового Об’єднання і Крайової Управи

Українського Патріархального Товариства в США [15; 1], серії книжок із прикладного мистецтва під авторством Шонк-Русича [33; 4].

Як літературно-мовний редактор повісті «Така вона була» українського письменника, поета, літературознавця діаспори В. Мерещака, присвячену героям Кінгіру, Б. Берест пише післямову, де наголошує на тематичній вартісності теми про одну з трагічних сторінок історії України, на її важливості для майбутніх поколінь, бо зауважує, що : «Майже чотири роки гітлерівської окупації України здаються сучасному молодому поколінню українців чимсь безжурним, романтичним» [12; 336].

Отже, літературно-мовна редактора Береста підкреслює визнання його високої фаховості в галузі літератури й мовознавства в середовищі української діаспори.

Літературна діяльність. Щодо письменницької творчості, то в енциклопедії діаспори й часопису «Свобода» зафіксовано кілька творів авторства Береста: кіноповість «Оксана», на ранньому етапі творчості – «Театр чудес», надрукований в журналі молодих «Крила» видання Спільки української молоді Америки [27; 3]. А також есей «В каскадах циркового світла», де, дискутуючи з незнайомкою, що захоплена видовищем, автор не погоджується з нею, бо сприймає виступи циркачів як оголену техніку, доведену до межі з мистецтвом, але яка «не спроможна переступити цієї межі». З певною іронією щодо гри деяких театральних акторів сприймаємо думку автора про те, що «бувають випадки, що навіть театральні актори стають цирковими акробатами, а ще частіше клоунами» [2; 3].

Мистецтвознавство. Крізь усеохопну призму творчої діяльності Б. Береста, не оминемо його наукової розвідки в якості мистецтвознавця, а саме – статтю до 50-річчя творчої діяльності визначного скульптора О. Архипенка «Олександр Архипенко і модерне мистецтво». Автор узагальнює творчий доробок митця світового масштабу, подаючи статистику його імен у світових довідкових виданнях, великих мистецьких виставках, монографії, присвячені скульптору, характеризує діяльність його продовжувачів і наслідувачів як серед учнів, так і серед товаришів за фахом. Берест закликає українців до розуміння творчості Архипенка як близької і рідної, навіть якщо вона «найбільше інтернаціональна та загально мистецька». Як приклад – це погруддя Т. Шевченка, І. Франка, скульптура Св. Володимира. Автор статті підтримує ідею скульптора М. Черешньовського про створення в Нью-Йорку монументального пам'ятника жертвам голоду в Україні, запросивши до творчого втілення скульптурної композиції саме О. Архипенка [10; 1].

Доброчинність. За кількома дописами в часописі «Свобода» робимо висновок, що Б. Берест протягом життя фінансово підтримував видання праць батька. П. Ковалева, був меценатом часописів, підтримував видання творів українських митців. Як приклад – на видання журналу «Український історик» Українського Історичного Товариства США [21; 4], [16; 7].

Культурно-мистецький аспект діяльності. Б. Берест – активний учасник культурно-мистецьких спілок діаспори. Як активіст Корпорації «Українська опера», що з 1977 р. провадила широку творчу роботу щодо популяризації українського оперного мистецтва в діаспорі, займався організацією «Фестивалю української опери», постановками опери «Назар Стодоля» К. Данькевича, «Катерина» М. Аркаса. Корпорація також стала замовником опери «Ольга Київська» (композитор І. Білогруд, лібрето – Л. Полтава), а Берест бере участь у прослуховуванні частин опери, високо оцінюючи музику автора [17; 3].

Берест гаряче підтримує постановку Балетної школи відомої прими-балерини, педагогині Р. Прийми-Богачевської «Попелюшка» композитора І. Соневицького, адже серед юних учасниць балету зауважуємо в ролі Сурмачки Мар'яну Берест, у ролі маленького Блазня – Ксеню Берест [35; 5].

Б. Берест особисто офірує тисячу доларів і виступає зі зверненням до української громади в «Свободі» з пропозицією за фільмувати чудовий балет за участі 60 дітей, щоб його змогли побачити і в Америці, й в інших країнах [14; 1].

Висновки. Систематизація науково-творчої, суспільно-громадської діяльності Б. Береста в середовищі діаспори дала змогу узагальнити й проаналізувати широкий спектр його діяльності як науковця, теоретика-методолога в галузі сценічного мистецтва і мовознавства. Він бачить розвиток українського театру діаспори лише на професійних засадах, критикує аматорство, відкрито забороняє називати таку творчість «українським театральним мистецтвом».

Берест – чи не єдиний театральний критик діаспори, що в рецензіях на театральні постановки застосовує фахову театральну термінологію щодо сценічної мови акторів. Він ґрунтовно і неупереджено досліджує й аналізує історію українського кінематографу в діаспорі та Україні, творчість О. Довженка, при цьому подає факти залежності українського кінематографу, культури і мистецтва від радянської ідеології, мета якої – русифікація, знищення етнічної та національної самосвідомості українців.

Протягом життя Берест, як продовжувач наукової діяльності П. Ковалева, опікується виданням уніфікованих українських правописних словників, є їхнім відповідальним редактором і наприкінці

життєвого шляху досягає мети: третій том видання – спільна праця мовознавців діаспори і незалежної України. Як мовознавець – він літературо-мовний редактор журналів «Патріархат», Український історик», «Бандура», повісті Мерещак «Така вона була», пише власні літературні твори.

Як суспільно-громадський діяч, Берест підтримує ідею створення в Нью-Йорку монументального пам'ятника жертвам Голодомору в Україні, розвиток українського оперного мистецтва в діаспорі; як підприємець і благодійник, із метою популяризації балетного мистецтва юного покоління українців діаспори, закликає громаду до збору коштів на фільм «Попелюшка» балетної школи Р. Прийми-Богачевської, жертвує кошти на чисельні друковані видання тощо; як член НТШ, виступає з доповідями про творчість Т. Шевченка в українському кінематографі, провадить дискусії про українські правописні норми.

Узагальнюючи універсалізм діяльності Б. Береста як непересічної постаті в середовищі української діаспори в контексті професіоналізації мистецтва слова, слід зацентувати на найголовнішому: його прагненню поширити і навчати українців, що в силу обставин покинули рідну землю, культури українського (літературного) мовлення – як усно, так і писемно.

Перспективи дальших наукових розвідок вбачаємо в міждисциплінарному науковому дослідженні джерельної бази мистецтва слова, за якою було видано працю Ковалевих із метою професіоналізації цієї ділянки в середовищі діаспори.

Список використаної літератури

1. Берест Б. Безсмертя у віках. *Свобода*. 3 січ. 1952 р. Ч. 2. С. 3.
2. Берест Б. В каскадах циркового світла. *Свобода*. 2 лип. 1953 р. Ч. 142. С. 3.
3. Берест Б. Вийшов перший том «Українського правописного словника». *Свобода*. 12 черв. 1997 р. Ч. 111. С. 4.
4. Берест Б. До другого видання. *Пантелеймон Ковалів. Український правопис. Друге вид.* / за ред. Б. Береста. Нью-Йорк : Ін-т Української мови, 1977. С. 7–8.
5. Берест Б. До нових творчих перемог. *Свобода*. 18 берез. 1952 р. Ч. 67. С. 3.
6. Берест Б. «Запорожець за Дунаєм» у новій версії. *Свобода*. 12 лют. 1954 р. Ч. 29. С. 3.
7. Берест Б. Зберегти і плепати світлі ідеали В. Блавацького. *Фенікс*. Мюнхен, 1955. Зош. 6. С. 41–43 (Культурно-наукові огляди).
8. Берест Б. Історія українського кіна. *Наукове товариство ім. Т. Шевченка*. Нью-Йорк, 1962. 272 с.
9. Берест Б. Майстри мистецтв України. Прем'єра нового радянського фільму в Нью-Йорку. *Свобода*. 17 лип. 1953 р. Ч. 152. С. 2.
10. Берест Б. Олександр Архипенко і модерне мистецтво. *Свобода. Недільне вид.* 1 лют. 1953 р. Ч. 5. С. 1.
11. Берест Б. Олександр Довженко: критична монографія. Нью-Йорк, 1961. 126 с.
12. Берест Б. Післямова. *Меццерак В. Така вона була* / за ред. Б. Береста. Ведерсфільд, 1982. 336 с.
13. Берест Б. «Прийшов інспектор» Дж. Прістлі, в Нью-Йорку. *Свобода*. 20 груд. 1951 р. Ч. 296. С. 3.
14. Борис Берест пропонує 1000 дол. на фільмування балету «Попелюшка». *Свобода*. 4 берез. 1967 р. Ч. 39. С. 1.
15. Вересневе число журналу «Патріархат» присвячене святому п. Патріархові. *Свобода*. 13 верес. 1985 р. Ч. 175. С. 1.
16. Видання творів композитора, піаніста і педагога Вадима Кіпи. Подяка. *Свобода*. 11 берез. 1978 р. Ч. 55. С. 7.
17. Вісті української опери. *Свобода*. 24 верес. 1977 р. Ч. 209. С. 3.
18. Dutchak V., Karas H., Kukuruza N. Melodeclamation as a s ical genre: ukrainian specificity of existence. *Ad alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023, 13/01-XXXII. Hradec Králové, The Czech Republic. P. 33–39.
19. Друге видання українського правопису. *Свобода*. 9 листоп. 1976 р. Ч. 216. С. 4.
20. Енциклопедія української діаспори: у 7 т. / гол. ред. В. Маркус. Наук. Т-во ім. Т. Шевченка, Нац. акад. наук України. Нью-Йорк – Чикаго, 2009. Т. 1. Сполучені Штати Америки. 433 с.
21. Збірне меценатство українського історика. *Свобода*. 21 берез. 1976 р. Ч. 50. С. 4.
22. Кислиця Д. Самовідданий наш учений П. К. Ковалів. *Наші дні*. Лип.–серп. 1973 р. С. 3–4.
23. Ковалів П., Ковалів Б. Мистецтво слова : навч. посіб. Париж – Мюнхен : Громада, 1948. 113 с.
24. Кукуруза Н. Професійне виконавське мистецтво як вираз національної духовної та культурної спадщини української діаспори. *Мистецькі духовні виміри української діаспори*: кол. наук. монографія (Дутчак В., Карась Г., Дундяк І., Козінчук В., Кукуруза Н., Новосядла І., Фабрика-Процька О., Дуда Л., Федорняк Н., Обух Л., Курбанова Л., Слоньовська О.). Даллас, США : Primedia eLaunch LLC, 2020. С. 107–145.
25. Ласовський В. Лаври і тернина. До появи «Історії українського кіна» Б. Береста. *Свобода*. 5 лип. 1962 р. Ч. 126. С. 4.
26. Ласовський В. Поминки чи осинний кіл. *Свобода*. 3 жовт. 1961 р. Ч. 167. С. 3.
27. Нові книжки й журнали. *Свобода*. 26 серп. 1952 р. Ч. 225. С. 3.
28. Овчаренко М. З нових видань. *Свобода*. 13 лип. 1976 р. Ч. 130. С. 2–3.
29. Оголошення. *Свобода*. 17 груд. 1977 р. Ч. 278. С. 4.
30. Оголошення. *Свобода*. 2 берез. 2001 р. № 9. С. 26.
31. Оголошення. *Свобода*. 26 жовт. 1978 р. Ч. 232. С. 1.
32. Появилось нове число журналу «Бандура». *Свобода*. 11 лют. 1985 р. Ч. 27. С. 1.
33. Присвячення тисячоліттю хрещення України. *Свобода*. 14 лип. 1982 р. Ч. 130. С. 4.

34. Прокоп'як В. Б. Українська театральна культура Галичини періоду окупації (1941–1944 рр.) : автореф. дис... канд. миств. : спец. 26.00.01 / ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ, 2020. 16 с.
35. Шуварська-Шумилович І. Повторення балету «Попелюшка». *Свобода*. 13 черв. Ч. 107. С. 5.

References

1. Berest B. Bezsmertia u vikakh. *Svoboda*. 3 sichnia 1952 roku. Ch. 2. S. 3.
2. Berest B. V kaskadakh tsyrkovoho svitla. *Svoboda*. 2 lytnia 1953 roku. Ch. 142. S. 3.
3. Berest B. Vyishov pershyi tom «Ukrainskoho pravopysnoho slovnyka». *Svoboda*. 12 chervnia 1997 roku. Ch. 111. S. 4.
4. Berest B. Do druhoho vydannia. *Panteleimon Kovaliv. Ukrainskyi pravopys. Druhe vydannia / za red. B. Berest*. Niu-York : Instytut Ukrainkoï movy, 1977. S. 7–8.
5. Berest B. Do novykh tvorchykh peremoh. *Svoboda*. 18 bereznia 1952 roku. Ch. 67. S. 3.
6. Berest B. «Zaporozhets za Dunaiem» u novii versii. *Svoboda*. 12 liutoho 1954 roku. Ch. 29. S. 3.
7. Berest B. Zberehty i plekaty svitli idealy V. Blavatskoho. *Feniks*. Miunkhen, 1955. Zosh. 6. S. 41–43 (Kulturno-naukovi ohliady).
8. Berest B. Istoriia ukrainskoho kina. *Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka*. Niu-York, 1962. 272 s.
9. Berest B. Maistry mystetstv Ukrainy. Premiera novoho sovietskoho filmu v Niu-Yorku. *Svoboda*. 17 lytnia 1953 roku. Ch. 152. S. 2.
10. Berest B. Oleksandr Arkhypenko i moderne mystetstvo. *Svoboda. Nedilne vydannia*. 1 liutoho 1953 roku. Ch. 5. S. 1.
11. Berest B. Oleksandr Dovzhenko : krytychna monohrafia. Niu-York, 1961. 126 s.
12. Berest B. Pislamova. Meshcheriak V. Taka vona bula. / za red. B. Berest. Venersfeld, 1982. 336 s.
13. Berest B. «Pryishov inspektor» Dzh. Pristli, v Niu-Yorku. *Svoboda*. 20 hrudnia 1951 roku. Ch. 296. S. 3.
14. Borys Berest proponuie 1000 dol. na filmuvannia baletu «Popeliushka». *Svoboda*. 4 bereznia 1967 roku. Ch. 39. S. 1.
15. Veresneve chyslo zhurnalu «Patriarkhat» prysviachene sviatomu p. Patriarkhovi. *Svoboda*. 13 veresnia 1985 roku. Ch. 175. S. 1.
16. Vydannia tvoriv kompozytora, pianista i pedahoha Vadyma Kipy. Podiaka. *Svoboda*. 11 bereznia 1978 roku. Ch. 55. S. 7.
17. Visti ukrainskoï opery. *Svoboda*. 24 veresnia 1977 roku. Ch. 209. S. 3.
18. Dutchak V., Karas H., Kukuruz N. Melodeclamation as a special genre: ukrainian specificity of existence. *Ad alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023, 13/01-XXXII. Hradec Králové, The Czech Republic. P. 33–39.
19. Druhe vydannia ukrainskoho pravopysu. *Svoboda*. 9 lystopada 1976 roku. Ch. 216. S. 4.
20. Entsyklopediia ukrainskoï diaspory : u 7 t. / hol. red. Vasyl Markus. Naukove tovarystvo im. Shevchenka, Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. Niu-York – Chikago, 2009. T. 1. Spolucheni Shtaty Ameriky. 433 s.
21. Zbirne metsenatstvo ukrainskoho istoryka. *Svoboda*. 21 bereznia 1976 roku. Ch. 50. S. 4.
22. Kyslytsia D. Samoviddanyi nash uchenyi P. K. Kovaliv. *Nashi dni*. Lypen – serpen 1973 roku. S. 3–4.
23. Kovaliv P., Kovaliv B. Mystetstvo slova : navch. posib. Paryzh – Miunkhen : Hromada, 1948. 113 s.
24. Kukurudza N. Profesiine vykonavske mystetstvo yak vyraz natsionalnoi dukhovnoi ta kulturnoi spadshchyny ukrainskoï diaspory. Mystetski dukhovni vymiry ukrainskoï diaspory : kolektyvna naukova monohrafia (Dutchak V., Karas Kh., Dundiak I., Kozinchuk V., Kukurudza N., Novosiadla I., Fabryka-Prottska O., Duda L., Fedorniak N., Obukh L., Kurbanova L., Slonovska O.). Dallas, SSHA : Primedia eLaunch LLC, 2020. S. 107–145
25. Lasovskiy V. Lavry i ternyna. Do poïavy «Istorii ukrainskoho kina» B. Beresta. *Svoboda*. 5 lytnia 1962 roku. Ch. 126. S. 4.
26. Lasovskiy V. Pomynky chy osynovy kil. *Svoboda*. 3 zhovtnia 1961 roku. Ch. 167. S. 3.
27. Novi knyzhky i zhurnaly. *Svoboda*. 26 serpnia 1952 roku. Ch. 225. S. 3.
28. Ovcharenko M. Z novykh vydan. *Svoboda*. 13 lytnia 1976 roku. Ch. 130. S. 2, 3.
29. Oholoshennia. *Svoboda*. 17 hrudnia 1977 roku. Ch. 1977. S. 4.
30. Oholoshennia. *Svoboda*. 2 bereznia 2001 roku. № 9. S. 26.
31. Oholoshennia. *Svoboda*. 26 zhovtnia 1978 roku. Ch. 232. S. 1.
32. Poiavylosia nove chyslo zhurnalu «Bandura». *Svoboda*. 11 liutoho 1985 roku Ch. 27. S. 1.
33. Prysviachennia tysiacholittiu khreshchennia Ukrainy. *Svoboda*. 14 lytnia 1982 roku. Ch. 130. S. 4.
34. Prokopiak V. B. Ukrainska teatralna kultura Halychyny periodu okupatsii (1941–1944 rr.) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. mystetstvovoznavstva : [spets.] 26.00.01 / DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka». Ivano-Frankivsk, 2020. 16 s.
35. Shuvarska-Shumylovych I. Povtorennia baletu «Popeliushka». *Svoboda*. 13 chervnia. Ch. 107. S. 5.

UNIVERSALISM OF THE ACTIVITIES OF BORYS BEREST IN THE CONTEXT OF PROFESSIONALIZATION OF THE ART OF SPEECH IN THE UKRAINIAN DIASPORA

Kukuruz Nadiya – Ph.D in Arts, associate professor,
head of the Department of Performing Arts and Choreography,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

The scientific and practical activity of Borys Berest (1924–2001) attracts attention, first of all, with the work «The Art of Speaking», written in co-authorship with his father, the outstanding linguist Panteleimon Kovaliv.

We consider this manual as the only one in the Ukrainian diaspora, written with the aim of professionalizing the art of speech (by analogy – the living word, expressive word, stage language), the art of orator (speaker) in the

environment of the diaspora in the period of the 20 th – the first quarter of the 21 st century. Borys Berest summarized theoretically and structured the practical experience in the language technique and expressiveness acquired at the Higher Theater School in Lviv. The arrangement and publication of linguistics dictionaries authored by Berest's father is an important part of his activity.

We also can notice the universalism of Berest's work in the fields of theater studies, film studies, art studies, literary studies, and journalism; as a member of the public organization Shevchenko Scientific Society in the US, as well as an associate, organizer and philanthropist in the field of development of humanitarian science, cultural and artistic projects of Ukrainians in the diaspora.

Key words: diaspora, art of speech, theater studies, film studies, linguistics, literary studies, journalism, Shevchenko Scientific Society in the US.

UDK 792.01

UNIVERSALISM OF THE ACTIVITIES OF BORYS BEREST IN THE CONTEXT OF PROFESSIONALIZATION OF THE ART OF SPEECH IN THE UKRAINIAN DIASPORA

Kukuruza Nadiya – Ph.D in Arts, associate professor,

head of the Department of Performing Arts and Choreography, Educational and Scientific Institute of Arts, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

The most detailed information about the versatility of the figure of Borys Berest in the fields of theater studies, film studies, art studies, literary studies, and journalism; as a member of the public organization Shevchenko Scientific Society in the US, as well as an associate, organizer and philanthropist in the field of development of humanitarian science, cultural and artistic projects of Ukrainians in the diaspora, was obtained thanks to his several works, diaspora's encyclopedic guides, collection of informative articles in the archives of the magazine «Svoboda»: announcements, bibliographic references, even obituaries.

In such a way a wide range of his activities as a scientist, journalist, public figure, philanthropist was systematized. In the context of the study of the professionalization of the art of speech, neglected in Ukrainian schools compared to worldwide schools, B. Berest-Kovaliv, in co-authorship with his father P. Kovaliv, published the book «The Art of Speaking» (1948), and to this day it is the only educational and methodological manual on the technique and expressiveness of the Ukrainian language in the diaspora, which combines linguistics (phonetics and phonology) and methodological instructions for the practical acquisition of skills in language technique and expressiveness, acquired at the Lviv Theater School.

Borys Berest, as a student of the Ukrainian Free University (Prague – Munich) and a linguist, will later continue the most important work of his life as the secretary in charge of Ukrainian orthographic dictionaries, thus organizing the scientific heritage of P. Kovaliv, as well as a literary and linguistic editor of diaspora's numerous Ukrainian publications. Being in constant creative contact with the Ukrainian Ensemble of V. Blavatskyi (since studying at the theater school and after the director's team moved to the American continent), Berest tried his hand as a theater critic, using professional terminology regarding actors' stage speech.

Borys Berest made a significant contribution to the study of the history of Ukrainian cinema: a critical monograph on the work of O. Dovzhenko (1961), «History of Ukrainian Cinema» (1962), where he summarized the development of Ukrainian cinema in Ukraine and in the diaspora.

Berest's wide interest is evidenced by his writing activity, active participation as a scientist in Shevchenko Scientific Society, in the «Ukrainian Opera» corporation, in cooperation with representatives of Ukrainian cultural, artistic and religious organizations. Berest, as an entrepreneur and philanthropist, financially supports the publishing of printed products of Ukrainians in the diaspora, supports the ideas of creating artistic works in the field of sculpture and cinema. Due to the universalism of activities in the field of humanities, contribution to the preservation and development of Ukrainian linguistics, professionalization of the art of speech, film studies, support of Ukrainian science, culture and art, Borys Berest should be remembered as an *outstanding figure* among Ukrainians of the diaspora.

Key words. diaspora, art of speech, theater studies, film studies, linguistics, literary studies, journalism, Shevchenko Scientific Society in the US.

Надійшла до редакції 21.11.2023 р.

УДК 785.11

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ «НАРОДНИХ ПІСЕНЬ ДЛЯ ОРКЕСТРУ» ХУАНА ЖО

Хуан Кайлян – аспірант кафедри історії світової музики, Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0005-9405-2016>

Кайлян Хуан
1259258514@qq.com

Зосереджено увагу на оркестровій музиці китайських композиторів початку ХХІ століття, яка є недостатньо вивченою сферою музичного мистецтва. Увага приділяється творчості молодого китайського композитора Хуана